

Adviescommissie afgesloten strafzaken

Postbus 20303 2500 EH Den Haag

Bezoekadres:
Lange Voorhout 7
2514 EA Den Haag

Zaak [verzoeker] (ACAS 010)

Beknopt relaas van de feiten

Op 12 juli 2003 werden de autohandelaar [slachtoffer 1] en zijn echtgenote [slachtoffer 2] doodgeschoten, in respectievelijk de naast hun woning gelegen kantooruimte en hun huis. Ook hun negenjarige kleindochter [de kleindochter] was in het pand aanwezig en werd beschoten. Zij werd in het hoofd geraakt, maar overleefde, zij het met zwaar hersenletsel en daarmee samenhangende geheugenproblemen. Meer dan een jaar later (op 8 december 2004) begon [de kleindochter] spontaan te vertellen over de toedracht van de schietpartij op 12 juli 2003. Dat vormde de aanleiding voor een nader studioverhoor op 21 december 2004. Het verhoor leverde een voor verzoeker belastende verklaring op, die later een cruciale rol heeft gespeeld in de bewijsoverwegingen van het gerechtshof.

Op het moment dat de schoten vielen, was verzoeker aanwezig in het pand van [slachtoffers]. Die omstandigheid heeft hij nooit betwist. Verzoeker was ter plekke vanwege de aanschaf van een BMW. Hij heeft de auto naar eigen zeggen contant betaald, maar de aankoopsom is bij later onderzoek nooit aangetroffen. Na de transactie zou verzoeker [slachtoffer 1] hebben gevraagd of hij van diens toilet gebruikt mocht maken. Toen hij naar het toilet ging, zou – aldus verzoeker - een onbekende schutter de schoten hebben gelost. Verzoeker zou uit het pand zijn gevlucht op het moment dat [slachtoffer 2] werd doodgeschoten.

Drie getuigen hebben verzoeker na de schoten zien wegrepen en wegrijden. Diezelfde dag vertrok verzoeker met de BMW naar Wenen om zijn Roemeense vriendin daar bij haar familie af te zetten. Onderweg hoorde verzoeker van zijn werkgever dat de politie hem zocht. Na drie dagen meldde hij zich bij de politie en werd gearresteerd. In de 33 verhoren die volgden heeft verzoeker categorisch ontkend de dader te zijn.

Verloop en stand van de procedure

Verzoeker is door de rechtbank Maastricht op 8 april 2004 (ECLI:NL:RBMAA:2004:AO7295) en vervolgens door het gerechtshof Den Bosch op 14 juli 2005 (ECLI:NL:GHSHE:2005:AT9335) wegens tweevoudige moord en poging tot doodslag tot een levenslange gevangenisstraf veroordeeld. Het door verzoeker ingestelde cassatieberoep werd op 21 november 2006 door de Hoge Raad verworpen (ECLI:NL:HR:2006:AZ0216). Inzet van het cassatieberoep was de betrouwbaarheid van de verklaringen van [de kleindochter] over haar hervonden herinneringen aan de gebeurtenissen op 12 juli 2003. Daarmee werd de vraag aan de orde gesteld of het gerechtshof deze verklaringen voor het bewijs had mogen bezigen.

Het gerechtshof legt – “in de kern” (arrest, p. 6) – de volgende verklaringen ten grondslag aan de bewezenverklaring:

- de verklaringen van twee voormalige compagnons met wie verzoeker een hennepkwekerij had – [betrokkene 1] en [betrokkene 2]. Volgens hun verklaringen had verzoeker de dag voor het delict de beschikking over een vuurwapen. Ofschoon de verklaringen op onderdelen van elkaar verschillen, achtte het gerechtshof ze geloofwaardig. Het gerechtshof oordeelde dat het niet

aannemelijk was dat rancune over de teloorgang van de hennepkwekerij de ex-compagnons ertoe zou hebben aangezet om een valse verklaring af te leggen.

- de verklaring van verzoeker zelf dat hij op 12 juli 2003 in het kantoor en in de woning van de slachtoffers was.
- de verklaring van kleindochter [de kleindochter], die erop neerkomt dat zij in het kantoor van haar opa in de rechter broekzak van verzoeker een stukje van een pistool zag en dat verzoeker vervolgens het pistool te voorschijn heeft gehaald en ermee heeft geschoten. Deze verklaring was tijdens de behandeling in eerste aanleg niet beschikbaar, aangezien [de kleindochter] ernstig hersenletsel had en in die fase amnestisch was voor de gebeurtenissen op 12 juli 2003.
- de verklaringen van drie getuigen die verzoeker zagen wegrennen uit het pand van de [slachtoffers] op een moment dat zodanig was dat daaruit volgt dat verzoeker tijdens het schieten aanwezig was in het pand.

In december 2009 heeft prof. dr. H.F.M. Crombag de zaak voorgelegd aan de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken (CEAS). In dat kader werd aangevoerd dat (a) het sporenonderzoek op de plaats delict lacunair zou zijn en/of verkeerd zou zijn uitgevoerd, omdat de mogelijkheid dat de schutter via de achterzijde van de woning (over een poortje en/of een muur) is gevlucht onvoldoende is onderzocht, (b) een vriendin van verzoeker bij geruchte heeft vernomen dat een ander (“[betrokkene 3]”) de dader is geweest, (c) de verklaring van [de kleindochter] niet betrouwbaar was en teveel is gestuurd door haar tante en (d) de mogelijkheid bestaat dat sprake is geweest van een criminele afrekening, gelet op de manier waarop [slachtoffer 2] (met een nekschot) is doodgeschoten, en de bij [slachtoffer 1] aangetroffen vuurwapens. Bij brief van 21 april 2010 heeft de voorzitter van de Toegangscommissie van de CEAS aan het College van Procureurs-Generaal geadviseerd geen onderzoek in te stellen.

Het verzoek van de veroordeelde en zijn raadsman

Thans ligt het op 26 juni 2013 gedateerde herzieningsverzoek voor van de (huidige) raadsman van verzoeker. De raadsman stipuleert in zijn verzoek negen aanwijzingen die naar zijn mening nova zijn of kunnen worden. De gepresenteerde aanwijzingen hebben een andere inhoud en strekking dan de argumenten die prof. Crombag in december 2009 naar voren heeft gebracht. Op p. 89 van zijn verzoek specificiert de raadsman een aantal onderzoekswensen die betrekking hebben op de als potentiële nova voorgestelde aanwijzingen 5, 7, 8, en 9. De aanwijzingen zijn als volgt:

Aanwijzing 1 is een rapport d.d. 17 juni 2013 van de deskundigen dr. Hendriks en prof. Kolk, waarin zij concluderen dat [de kleindochter] - vanwege de aard van haar hersenletsel - onmogelijk een authentieke herinnering kan hebben aan de schietpartij en wat daaraan voorafging.

Aanwijzing 2 is een wetenschappelijk artikel uit 2013 van Fawcett en collega's¹, handelend over het zogenoemde *weapon focus*-effect. Volgens de raadsman kan aan dit artikel de gevolgtrekking worden verbonden dat de verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2] over het pistool dat zij bij verzoeker zouden hebben gezien, twijfelachtig zijn.

Aanwijzing 3 is een boek van prof. Derksen² uit 2013, waarin een analyse in termen van *likelihood*-ratio's wordt gepresenteerd en die volgens de raadsman twijfels doet rijzen over de belastende waarde die men kan toekennen aan de verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2].

¹ Fawcett, J.M. et al. (2013). Of guns and geese: A meta-analytic review of the weapon focus literature. *Psychology, Crime & Law*, 19, 35-66. Merk op dat het aan het verzoekschrift gehechte artikel niet dat van Fawcett et al. is, maar het uit 1990 daterende artikel van Kramer et al. (zie onder).

² Derksen, T. (2013). *Verkeerde plaats, verkeerde tijd. De zaak Olaf H.*, Leusden: ISVW Uitgevers 2013.

Aanwijzing 4 is een fragment uit een interview dat prof. Crombag in 2007 in het kader van het onderzoeksproject *Gerede Twijfel* van de Maastrichtse universiteit had met de officier van justitie Geuns.³ Het fragment handelt over de vraag of de officier van justitie [betrokkene 1] en/of [betrokkene 2] zou hebben ontzien. De raadsman vindt dat dit blijkt uit het fragment en het maakt zijns inziens duidelijk dat deze getuigen met een eventueel leugenachtige verklaring over het wapenbezit van verzoeker geen risico zouden hebben gelopen.

Aanwijzing 5 is een door onderzoeksbureau Paalman en De Roy van Zuydewijn opgetekende verklaring d.d. 24-12-2012 van [betrokkene 4], die reveleert dat zijn neef [betrokkene 5] - en niet verzoeker - verantwoordelijk is voor de moorden op [de slachtoffers] en de poging tot doodslag op hun kleindochter.

Aanwijzing 6 is een interview van [de kleindochter] in het televisieprogramma *Hart van Nederland* d.d. 28 mei 2013, waarin zij zegt voorafgaand aan het studioverhoor op 21 december 2004 veel met anderen te hebben gesproken. De raadsman ontleent daaraan het argument dat [de kleindochter] in haar verklaringen door anderen werd beïnvloed.

Aanwijzing 7 is een brief d.d. 5 juni 2013 van [betrokkene 6], waarin zij meldt dat zij van [betrokkene 7] heeft gehoord dat zij – [betrokkene 7] – een brief had gelezen die [betrokkene 5] bij wijze van afscheid aan zijn echtgenote [betrokkene 8] zou hebben geschreven. De strekking van de brief zou zijn geweest dat [betrokkene 5] uit het leven stapte omdat hij drie mensen had vermoord.

Aanwijzing 8 zijn e-mails die de raadsman ontving van [betrokkene 9] op 4 en 5 juni 2013. Daarin zegt [betrokkene 9] dat hij in 2002/2003 met een familielid van [de slachtoffers] gedetineerd zou hebben gezeten en dat dit familielid hem zou hebben verteld dat niet verzoeker, maar een ander persoon de delicten op zijn geweten zou hebben.

Aanwijzing 9 is een brief van [betrokkene 10] d.d. 10 juni 2013, die daarin meldt in 2003 door twee rechercheurs te zijn benaderd met het voorstel om over verzoeker belastende verklaringen af te leggen in ruil voor strafvermindering.

Het verzoek van de procureur-generaal

Op de voet van artikel 462 Sv heeft de procureur-generaal bij brief van 14 augustus 2013 aan de Commissie advies gevraagd over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid, Sv. Daarbij ware aandacht te besteden aan de vraag naar het nut en de noodzaak van het onderzoek dat in het verzoekschrift is voorgesteld, alsook aan de vraag of er naar het oordeel van de Commissie ook andere aanknopingspunten zijn voor nader onderzoek naar het bestaan van gronden voor herziening van de veroordeling.

Het wettelijk kader voor de behandeling van het verzoek

Op grond van artikel 462, eerste lid, van het Wetboek van Strafvordering is de Adviescommissie afgesloten strafzaken belast met de advisering over de wenselijkheid van een nader onderzoek als bedoeld in artikel 461, eerste lid, Sv. Dat wil zeggen een nader onderzoek naar de aanwezigheid van een grond voor herziening als bedoeld in Sv artikel 457, eerste lid, onder c. Volgens laatstgenoemde bepaling kan de Hoge Raad een veroordeling herzien indien er sprake is van een gegeven dat bij het onderzoek op de terechtzitting aan de rechter niet bekend was en dat op zichzelf of in verband met de vroeger geleverde bewijzen met de uitspraak niet bestaanbaar schijnt, zodanig dat het ernstige vermoeden ontstaat dat indien dit gegeven bekend zou zijn geweest, het onderzoek van de zaak zou hebben geleid, hetzij tot een vrijspraak van de gewezen verdachte, hetzij tot een ontslag van alle

³ Zie daarover: Crombag, H.F.M. et al. (2009). *Twee mysterieuze schietpartijen*. Den Haag: Boom.

rechtsvervolgning, hetzij tot de niet-ontvankelijkverklaring van het openbaar ministerie, hetzij tot de toepassing van een minder zware strafbepaling.

De Commissie brengt haar advies uit aan de procureur-generaal bij de Hoge Raad (art. 462, lid 1, Sv) of aan de Hoge Raad zelf (art. 469, lid 1, Sv).

In de Nota van Toelichting bij het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken wordt opgemerkt dat onder de vraag naar de wenselijkheid van een nader onderzoek, kan worden begrepen de vraag naar de vraagstelling en inrichting van dat onderzoek (§ 2.1). Ook kan de Commissie adviseren om in het kader van een nader onderzoek de door haar wenselijk geoordeelde onderzoekshandelingen te doen uitvoeren (Nota van Toelichting bij artikel 8 van het Besluit adviescommissie afgesloten strafzaken).

Verschoning

Omdat de Commissie Evaluatie Afgesloten Strafzaken eerder over deze zaak heeft geadviseerd, hebben de destijds betrokken leden van de CEAS, mr. Posthumus en mr. Wladimiroff, zich verschoond. In hun plaats hebben mr. Franken en mr. Nieuwenhuis deelgenomen aan de beraadslagingen van de Commissie.

De onderzoeksactiviteiten van de Commissie

Uit de Commissie werden de leden Franken en Merckelbach belast met de voorbereiding van het advies. Daartoe hebben zij onafhankelijk van elkaar het dossier bestudeerd en hun bevindingen met elkaar besproken. Beide leden kwamen tot de volgende methodische conclusie: de verwerping van het scenario dat niet verzoeker, maar een onbekend gebleven schutter verantwoordelijk was voor de schietpartij op 12 juli 2003 en daarmee ook de bewezenverklaring zijn in doorslaggevende mate gebaseerd op de verklaring die [de kleindochter] in een verhoorstudio heeft afgelegd. In deze verklaring wijst zij verzoeker aan als degene die een (deel van een) vuurwapen in zijn broekzak had en als degene die heeft geschoten. Alleen deze verklaring legt een direct verband tussen verzoeker en de bewezen verklaarde feiten en sluit het door verzoeker geopperde alternatieve scenario (met een onbekend gebleven schutter) uit. De belangrijke betekenis van deze verklaring voor de bewijsconstructie blijkt onder meer uit de in dit verband door het gerechtshof gebruikte termen als "in de kern" (verkort arrest, p. 6), "grote waarde" (verkort arrest, p. 14) en "prominente rol" (arrest, p. 17). Speciale aandacht werd door de leden van de Commissie derhalve besteed aan de aanwijzingen 1 en 6.

Na de relevante stukken te hebben bestudeerd en na onderlinge consultatie is het conceptadvies door beiden opgesteld en in de vergaderingen van de Commissie van 22 november 2013 en 10 januari 2014 besproken.

De bevindingen van de Commissie

Aanwijzingen 1 en 6 betreffen de verklaringen van [de kleindochter] over haar hervonden herinneringen aan de gebeurtenissen van de 12 juli 2003.

Bij **aanwijzing 1** gaat het om het rapport d.d. 17-6-2013 van de neuropsychologen dr. Hendriks en prof. Kolk. Daarin komen deze deskundigen op grond van een inventarisatie van (waarschijnlijk secundaire) medische dossierstukken tot de conclusie dat bij [de kleindochter] sprake was van schade aan de links frontale hersengebieden en mogelijk ook aan rechts frontale, mediale en andere gebieden. Afgezet tegen de vakliteratuur ter zake leiden de auteurs hieruit af dat het "zeer waarschijnlijk (is) dat [de kleindochter] geen herinneringen heeft aan de echte gebeurtenissen voorafgaand aan de schietpartij. De herinneringen die zij vertelde tijdens het politieverhoor zijn vrijwel zeker false memories" (p. 12). Die laatste stelling is gestoeld op de overweging dat mensen met frontale beschadigingen in sterke mate vatbaar zijn voor bronverwarring zodat niet langer

duidelijk is of informatie uit eigen waarneming of ondervinding of uit bijvoorbeeld gesprekken met anderen voortkomt. **Aanwijzing 6** zou dit punt nader kunnen onderstrepen voor zover [de kleindochter] heeft gezegd dat zij met anderen over de gebeurtenissen op 12 juli 2003 heeft gesproken.

De crux van de analyse die de neuropsychologen Hendriks en Kolk op basis van de medische gegevens over [de kleindochter]s hersenbeschadiging presenteren, is dat deze beschadiging dusdanig was dat herinneringen aan de schietpartij en wat eraan voorafging nooit zijn opgeslagen en daarom niet konden terugkeren. De vakinhoudelijke overwegingen die hieraan ten grondslag liggen, hebben te maken met de rol van de mediale en frontale hersenen in de opslag en de consolidatie van herinneringen. Een traumatische beschadiging van deze hersendelen verstoort de lopende geheugenopslag, maar eveneens de consolidatie van uren eerder opgeslagen informatie, waardoor ook die definitief verloren gaat. Onder verwijzing naar de vakliteratuur merken Hendriks en Kolk op dat in dergelijke gevallen het definitieve geheugenverlies wel een week of meer kan beslaan.

Dat is een andere analyse dan die de rechtspsycholoog Crombag destijds in zijn rapport (d.d. 31 maart 2005) aan de toenmalige raadsman van verzoeker ontvouwde. Anders dan Hendriks en Kolk meende Crombag dat in het geval van [de kleindochter] de amnesie voor de gebeurtenissen van 12 juli 2003 ten dele kon opklaren.⁴ Hij schreef: "Mijn conclusie uit het bovenstaande is dat de mededelingen die [de kleindochter] op 8 december 2004 in de kapsalon van [betrokkene 11] deed, heel wel het resultaat kunnen zijn van een opklarende retrograde amnesie, zoals door de wet van Ribot beschreven, en derhalve heel wel authentieke herinneringen kunnen zijn." (p. 5) Hij voegde eraan toe: "En al evenmin valt uit te sluiten dat het amnestische gat in het geheugen van [de kleindochter] in de toekomst nog verder zal krimpen en dat zij zich te eniger tijd voor uw cliënt belastende dan wel ontlastende aspecten alsnog zal herinneren." (p. 5) Crombag plaatste weliswaar kritische kanttekeningen bij [de kleindochter]s verklaringen, maar die hebben betrekking op wat [de kleindochter] tijdens het studioverhoor zegt en hoe zij een pistool tekent. Crombags kanttekeningen staan de mogelijkheid dat [de kleindochter] terugkerende herinneringen zou kunnen krijgen aan de minuten die voorafgingen aan de schietpartij volledig toe.

Crombags analyse heeft aantoonbaar een belangrijke rol gespeeld in de oordeelsvorming van het gerechtshof over de terugkerende herinneringen van [de kleindochter] en over wat in dat verband het gerechtshof voor mogelijk dacht te kunnen houden. Ter terechtzitting gaf het gerechtshof een samenvatting van Crombags rapport. Het verstond dat rapport onder meer als volgt: "Prof. Crombag beschrijft in zijn rapport voorts het verschijnsel, dat bekend staat als de Wet van Ribot. Wel zal, zo schrijft Crombag, het moment van het oplopen van het trauma zelf voorgoed aan de vergetelheid ten prooi vallen" (p. 11).⁵ Met Crombag is het gerechtshof, zo blijkt ook uit het arrest, uitgegaan van de aanname dat terugkerende herinneringen aan de minuten voor de schietpartij in beginsel mogelijk zijn. Zoals gezegd, spreken de neuropsychologen Hendriks en Kolk deze mogelijkheid tegen en zij doen dit op geleide van medische informatie over de neurologische toestand van [de kleindochter] rond 12 juli 2003 en met kracht van argumenten ontleend aan de vakliteratuur. Onduidelijk is in welke mate Crombag kennis heeft kunnen nemen van de medische informatie omtrent [de kleindochter]s hersenbeschadiging.

De Commissie is van oordeel dat het rapport van Hendriks en Kolk aanleiding is voor nader onderzoek. De Commissie komt hierop terug in haar conclusie.

⁴ Prof. Crombags uitgangspunt is niet uit de lucht gegrepen: slachtoffers met neurologische schade en zeer vertraagd terugkerende herinneringen aan de aanloop naar het delict zijn wel in de vakliteratuur beschreven. Zie Haber, L. & Haber, N. (1998). Criteria for judging the admissibility of eyewitness testimony of long past events. *Psychology, Public Policy, and the Law*, 4, 1135-1159.

⁵ Proces-verbaal terechtzitting 29 juni 2005.

Wat aanwijzing 6 betreft, merkt de Commissie op dat uit het bedoelde fragment niet blijkt dat anderen [de kleindochter] hebben voorzien van (mis)informatie toen zij haar herinneringen aan de schietpartij probeerde op te halen. De Commissie ziet in deze aanwijzing geen aanknopingspunten voor nader onderzoek.

Aanwijzing 2 is het recente artikel van Fawcett en collega's over het *weapon focus*-fenomeen. Dat fenomeen verwijst naar het effect dat de aanwezigheid van een wapen heeft op de latere verklaringen van ooggetuigen. Kort gezegd, komt de redenering van de raadsman erop neer dat [betrokkene 1] en [betrokkene 2] elkaar op allerlei punten tegenspreken als zij verklaren over het wapen dat zij bij hun bezoek aan verzoeker zouden hebben gezien. Volgens de raadsman liggen zulke inconsistenties minder voor de hand als de getuigen daadwerkelijk een wapen hebben gezien.

Deze aanwijzing geeft naar het oordeel van de Commissie geen aanleiding tot nader onderzoek. Om te beginnen was het gerechtshof bekend met de verschillen tussen de verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2]. En ook: het *weapon focus*-fenomeen is in de oudere vakliteratuur uit en te na beschreven. Voorts: in hun meta-analyse zetten Fawcett en collega's empirische studies naar het fenomeen op een rijtje en concluderen dat de *effect size* die met het fenomeen is geassocieerd tussen de 0.4 en de 0.66 ligt, wat duidt op een robuust, maar niet sterk fenomeen.⁶ Bovendien: Fawcett en collega's laten zien dat "dreiging" een moderator is van het fenomeen: *weapon focus* doet zich sterker gelden onder condities van dreiging dan wanneer daar geen sprake van is. De verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2] over hun bezoek aan verzoeker wijzen er niet op dat er sprake was van dreiging. [betrokkene 2] verklaarde: "Het was niet zo dat ik het idee had dat hij me met dit pistool bedreigde".⁷ [betrokkene 1] verklaarde: "Ik voelde me toen niet bedreigd."⁸

Bij deze stand van zaken acht de Commissie nader onderzoek zinloos. Zij voegt daar als een terzijde de volgende overweging aan toe: het *weapon focus*-fenomeen werd niet eerder in een deskundigenrapport in de onderhavige zaak aan de orde gesteld. Aan uitsluitend een abstracte wetenschappelijke verhandeling – in dit geval over *weapon focus* – kan echter moeilijk een grond voor nader onderzoek worden ontleend, als in het ongewisse blijft hoe precies het thema van de verhandeling van toepassing is op de onderhavige zaak.

Aanwijzing 3 is de *likelihood*-analyse toegepast op de verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2], een analyse die wordt ontleend aan het boek van prof. Derksen. De Commissie kan over deze aanwijzing kort zijn. Het type analyse dat hier door de raadsman wordt aanbevolen, wordt door vakgenoten van prof. Derksen ter discussie gesteld. Als voorbeeld kan de Canadese wetenschapsfilosoof Mario Bunge dienen, die opmerkte dat *a priori waarschijnlijkheden* niet op een verstandige manier zijn vast te stellen.⁹ De Commissie wil geen positie innemen in deze wetenschappelijke controverse. Maar zo lang onduidelijk blijft wat de merites zijn van *likelihood*-ratio's in de context van strafrechtelijke beslissingen, acht zij het ondenkbaar dat zo'n analyse op zichzelf aanleiding kan zijn voor nader onderzoek.

Aanwijzing 4 is een interview van prof. Crombag met de zaakofficier van justitie. In dat interview heeft de zaakofficier Geuns opgemerkt dat hetzij [betrokkene 1], hetzij [betrokkene 2] hem ooit heeft gebeld met de vraag of hij - [betrokkene 1] dan wel [betrokkene 2] - gevaar liep als "kroongetuige". De officier heeft daarop, blijkens het interview, geantwoord dat dit hem niet het

⁶ De auteurs kwalificeren de sterkte van het fenomeen als "moderate". Zie Fawcett et al. (2013; p. 50).

⁷ Proces-verbaal verhoor [betrokkene 2], 23 juli 2003.

⁸ Proces-verbaal verhoor [betrokkene 1], 21 augustus 2003.

⁹ Bunge, M. (2008). Bayesianism: Science or pseudoscience? *International Review of Victimology*, 15, 165-178.

geval leek. De raadsman van de verzoeker verbindt aan deze passage de conclusie dat [betrokkene 1] en [betrokkene 2] wisten dat ze met een leugenachtige verklaring geen risico zouden lopen. Aan die conclusie ligt de veronderstelling ten grondslag dat de in het interview gestelde vraag aan de zaaksofficier en diens antwoord betrekking hadden op een eventuele vervolgingsbeslissing van het Openbaar Ministerie richting de getuige. Maar deze veronderstelling is vatbaar voor discussie. De vraag zou immers ook betrekking kunnen hebben op gevaar van de zijde van verzoeker of van anderen.

Wat daarvan ook zij: tot nader onderzoek noopt deze aanwijzing niet. Zij heeft enkel betrekking op de verklaringen van [betrokkene 1] en [betrokkene 2], verklaringen die geen doorslaggevende betekenis hebben voor het antwoord op de vraag of verzoeker de schutter is geweest. Een interpretatie van een fragment uit een interview met de zaaksofficier laat geen nieuw licht schijnen op deze kernvraag. Dat wordt in het verzoekschrift overigens ook met zoveel woorden onderkend: deze aanwijzing “laat beide scenario’s open” (verzoekschrift, p. 42).

Aanwijzing 5 is een door een particulier recherchebureau opgetekende verklaring van [betrokkene 4]. Deze [betrokkene 4] heeft verklaard ervan overtuigd te zijn dat zijn inmiddels overleden neef [betrokkene 5] verantwoordelijk was voor de levensdelicten waarvoor verzoeker is veroordeeld. Die overtuiging is kennelijk gebaseerd op de vaststelling dat [betrokkene 5] en zijn vrouw [betrokkene 8] kort na 12 juli 2003 veel geld hadden te besteden en op een uitspraak van [betrokkene 5] dat hij met de zoon van [de slachtoffers] in detentie heeft gezeten, waarbij deze zoon zou hebben verteld dat zijn vader veel geld bezat.

De overtuiging van deze getuige is derhalve niet gebaseerd op specifieke feiten en omstandigheden die verband houden met de onderhavige strafzaak. Zijn verklaring bevat geen concrete aanknopingspunten om te veronderstellen dat niet verzoeker, maar [betrokkene 5], de dader is geweest. De verklaring van [betrokkene 4] is ook tijdens het opsporingsonderzoek reeds door de politie onderzocht. Verder onderzoek naar de verklaring van [betrokkene 4] komt de Commissie dan ook als zinloos voor.

Aanwijzing 7 betreft een brief d.d. 5 juni 2013 van [betrokkene 6]. Daarin schrijft zij dat zij ooit van [betrokkene 7] heeft gehoord dat die [betrokkene 7] een door [betrokkene 5] geschreven brief heeft gelezen. Daarin zou [betrokkene 5] hebben beweerd dat hij uit het leven stapte, omdat hij niet kon leven met de wetenschap dat hij drie mensen had vermoord, waaronder een kind.

In de brief van [betrokkene 6] ontbreekt een tijdsaanduiding; zij meldt niet wanneer zij deze informatie van [betrokkene 7] zou hebben gehoord. Zij vermeldt evenmin wanneer [betrokkene 7] die brief zou hebben gelezen. Uit het bijgevoegde artikel in *De Telegraaf* kan worden opgemaakt dat de bedoelde brief zou zijn verbrand door [betrokkene 8], de vrouw van [betrokkene 5].

Aanwijzing 7 bergt nauwelijks concrete informatie in zich. [betrokkene 5] en zijn vrouw [betrokkene 8] zijn inmiddels overleden. Derhalve ziet de Commissie thans geen aanleiding om verder onderzoek naar aanwijzing 7 te adviseren. Mocht echter een meer grondige, medische toets van [de kleindochter]’s verklaringen (zie onder) twijfel doen laten rijzen aan de soliditeit van die verklaringen, dan zou de procureur-generaal in overweging kunnen nemen om onderzoek te laten doen naar [betrokkene 7] en om daarbij in het bijzonder na te laten gaan of zij inderdaad een door [betrokkene 5] geschreven brief met de gesuggereerde inhoud heeft gelezen en of zij uit eigen wetenschap meer specifieke feiten en omstandigheden kan benoemen die zouden kunnen wijzen op een ander scenario dan dat waarin verzoeker de dader is.

Aanwijzing 8 betreft een tweetal aan de raadsman gerichte e-mails van [betrokkene 9]. In de eerste e-mail wordt beschreven dat [betrokkene 9] met verzoeker heeft vastgezet, maar ook met een

familieelid van [de slachtoffers].¹⁰ Dat (onbekende) familieelid zou [betrokkene 9] hebben verteld dat verzoeker niet de dader was. In de tweede e-mail meldt [betrokkene 9] dat de naam [naam] (die ook in aanwijzing 5 figureert) hem niet zo veel zegt, maar geeft hij wel enkele details die zouden kunnen leiden tot identificatie van het bedoelde familieelid van [de slachtoffers]. Het gaat evenwel om informatie uit de tweede hand, die bovendien aspecifiek blijft omdat er geen concrete persoon in wordt aangeduid. Daarom ziet de Commissie geen reden om nader onderzoek naar de e-mails van [betrokkene 9] te adviseren. Mocht echter een meer grondige, medische toets van [de kleindochter]’s verklaringen (zie onder) twijfel doen laten ontstaan over de waarde van haar verklaringen, dan zou de Procureur-Generaal in overweging kunnen nemen om – in samenhang met aanwijzing 7 – nader onderzoek te laten doen naar het door [betrokkene 9] bedoelde familieelid van [de slachtoffers] en hem – zo hij al kan worden getraceerd - te bevragen over zijn wetenschap omtrent de levensdelicten die in de onderhavige zaak centraal staan.

Aanwijzing 9 is een brief van [betrokkene 10] aan de raadsman van verzoeker. Daarin schrijft [betrokkene 10] dat hij in 2003 in het Huis van Bewaring Grave is bezocht door twee opsporingsambtenaren die hem “hulp tijdens mijn tbs-periode” zouden hebben aangeboden, in ruil voor een belastende verklaring over verzoeker. [betrokkene 10] schrijft in zijn brief voorts dat hij ter terechtzitting reeds heeft verklaard dat hij, anders dan een penitentiaire inrichtingswerker kennelijk heeft beweerd, nimmer van verzoeker te horen heeft gekregen dat hij (verzoeker) verantwoordelijk is voor de dood van [de slachtoffers] en de aanslag op hun kleindochter.

Een nieuw gegeven dat aanleiding kan zijn voor nader onderzoek kan in deze brief niet worden ontdekt. Ook als [betrokkene 10] immers op de door hem beschreven wijze is benaderd door twee opsporingsambtenaren, zegt dit niets over de juistheid van de bewezenverklaring. Daarnaast is [betrokkene 10] reeds als getuige gehoord ten tijde van de behandeling van de strafzaak en is de bewezenverklaring op geen enkele wijze gebaseerd op een door hem afgelegde verklaring of op informatie die in verband met [betrokkene 10] kan worden gebracht.

Andere overwegingen

Vanaf p. 46 worden in het verzoekschrift verschillende “andere argumenten” genoemd, die – zoals de Commissie begrijpt – de overtuiging van het gerechtshof zouden moeten ontkrachten dat verzoeker de dader is geweest van de bewezen verklaarde levensdelicten. In dat verband wordt ingegaan op overwegingen van het gerechtshof over de – naar het oordeel van het gerechtshof - ongeloofwaardige verklaringen van verzoeker en gedragingen zijnerzijds die maar moeilijk te begrijpen zijn indien hij slechts getuige – en niet dader – zou zijn geweest.

Relevant is volgens het verzoekschrift onder meer dat – naar oude en nieuwe informatie zou leren - verzoeker geen financieel motief zou hebben gehad omdat hij over voldoende cash geld zou hebben kunnen beschikken om de aanschafsom van de door hem van [slachtoffer 1] gekochte auto te kunnen voldoen. Het gerechtshof heeft “het precieze motief” in het midden gelaten en in zijn arrest slechts opgemerkt dat het niet onwaarschijnlijk is dat verzoekers motief van financiële aard was. Deze tentatieve toon brengt naar het oordeel van de Commissie reeds mee dat de bespiegelingen in het verzoekschrift over de toenmalige financiële situatie van verzoeker geen aanleiding kunnen zijn voor nader onderzoek. Voor de bewezenverklaring zijn beschouwingen in deze categorie immers niet doorslaggevend geweest – en zij laten met name de verklaring van [de kleindochter] onverlet.

¹⁰ In de eerste e-mail wordt het jaar 2002 genoemd als periode van gemeenschappelijke detentie, in de tweede e-mail het jaar 2003. Gelet op de datum van de bewezen verklaarde delicten, kan [betrokkene 9] in elk geval in 2002 niets daarover hebben gehoord.

Bovendien zijn de thans in het verzoekschrift, in navolging van het boek van prof. Derksen, gepresenteerde bespiegelingen over verzoekers toenmalige financiële situatie van theoretische aard: verzoeker zou over voldoende geld hebben beschikt om zich de aanschaf van een auto te kunnen permitteren (zie bijvoorbeeld verzoekschrift, p. 51). Maar uit de gepresenteerde berekening volgt niet dat verzoeker dat eventueel beschikbare geld daarvoor had willen bestemmen, laat staan dat verzoeker dat ook de facto heeft gedaan. Dat laatste valt eenvoudigweg niet meer te achterhalen. Speculatieve beschouwingen over de waarschijnlijkheid van de diverse motieven kunnen geen aanleiding zijn voor nader onderzoek.

Op deze restrictie strandt ook het exposé in het verzoekschrift over het onderscheid tussen “daad-motief” en “situatie-motief” (p. 59-61).

In het verzoekschrift wordt voorts stilgestaan bij gedragingen van verzoeker, direct na de schietpartij, die in het veroordelend arrest als onbegrijpelijk zijn aangeduid in een scenario waarin verzoeker slechts getuige – en niet dader – zou zijn geweest (verzoekschrift, p. 61-75).¹¹ Aanknopingspunten voor nader onderzoek, worden in dit onderdeel van het verzoekschrift niet genoemd. Reeds daarom kan in deze bespiegelingen geen aanleiding voor nader onderzoek worden gevonden. Datzelfde geldt voor de uiteenzetting over andere gedragingen van verzoeker¹², die uit het (voor het gerechtshof beschikbare) strafdossier blijken, maar waaraan het gerechtshof in zijn arrest geen kenbare aandacht heeft besteed (verzoekschrift, p. 75-82).

Tot slot wordt door de raadsman van verzoeker gevraagd om onderzoek te verrichten naar sporen (vingerafdrukken) op de hulzen die zich deels bij de regiopolitie Limburg-Zuid en deels bij het NFI bevinden. De Commissie meent dat zo'n onderzoek voor inwilliging in aanmerking komt als een nadere medische toets van [de kleindochter]'s verklaringen (zie onder) voldoende reden geeft om te twijfelen aan de soliditeit van haar verklaringen. In dat geval kan bekeken worden of er nog sporen op de hulzen te vinden zijn die in de richting van een dader wijzen. Voor zulk soort onderzoek komen overigens enkel de hulzen die zich bij de regiopolitie bevinden in aanmerking. De hulzen die bij het NFI liggen, zijn verschillende malen en door verschillende instituten op DNA onderzocht. De Commissie acht het onwaarschijnlijk dat daarop nog bruikbare vingerafdrukken van anderen dan de forensisch onderzoekers, gevonden zullen worden.

Conclusie

De conclusies en aanbevelingen van de Commissie zijn als volgt.

1. De tenuer van het rapport van 17 juni 2013 van de neuropsychologen dr. Hendriks en prof. Kolk staat haaks op de overtuiging van het gerechtshof dat de verklaring van [de kleindochter] “op essentiële onderdelen authentiek is”.¹³ Het rapport van de neuropsychologen sluit de mogelijkheid van terugkerende herinneringen zoals [de kleindochter] die had praktisch uit.

Ondertussen variëren de neuropsychologen in de stelligheid waarmee ze hun conclusies presenteren. Dat heeft met twee omstandigheden te maken. Ten eerste hebben de deskundigen

¹¹ Onder gedragingen moet in dit verband mede worden begrepen het uitblijven van handelingen van verzoeker: hij heeft bijvoorbeeld niet de politie geïnformeerd, hij heeft niet de getuigen [getuige 1] en [getuige 2] gewaarschuwd en hij heeft aanvankelijk evenmin zijn reisgenoten geïnformeerd.

¹² Zoals de opvallende kleding die verzoeker droeg of het feit dat hij in alle openheid het kentekenbewijs op zijn naam heeft laten zetten en daardoor traceerbaar was.

¹³ Arrest 14 juli 2005, p. 9.

geput uit secundaire medische bronnen.¹⁴ Ten tweede: de deskundigen gaan uit van twee mogelijke trajecten die de kogel in de hersenen van [de kleindochter] heeft afgelegd: één waarbij de mediale hersendelen wel zijn aangedaan en één waarbij dat niet of minder het geval is. Hun figuur 1 (rapport, p. 3) is speculatief en het bijschrift spreekt dan ook over “welke hersenstructuren bij [de kleindochter] geraakt zouden kunnen zijn.” De kwestie is – zo schrijven de deskundigen – van belang: “Bij een beschadiging van de middelste hersenen, is het nagenoeg onmogelijk dat [de kleindochter] de herinneringen aan de fatale gebeurtenis ook echt heeft vastgelegd (...). Ook bij letsel aan de frontale delen van de hersenen zal zich deze situatie vaak voordoen.” Bij een traject waarbij de kogel de mediale delen raakte, mag het volgens de deskundigen dus uitgesloten worden geacht dat [de kleindochter] authentieke herinneringen hervond aan de gebeurtenis. Bij een traject waarbij enkel frontale delen werden geraakt kan zoiets echter *niet* geheel worden uitgesloten.

Bij haar onderzoek heeft de Commissie zelf kunnen vaststellen dat in de dossierstukken op verwarrende wijze wordt geschreven over het traject dat de kogel in [de kleindochter]s hersenen heeft afgelegd.¹⁵ Het is daarom dat de Commissie adviseert om een hoogleraar (gedrags)neurologie¹⁶ onderzoek te laten doen naar de primaire medische bronnen ter zake de hersenbeschadiging van [de kleindochter] en aan deze deskundige de volgende vraag voor te leggen: is het, gegeven de gedocumenteerde beschadiging, mogelijk dat [de kleindochter] accurate herinneringen hervond aan de minuten voorafgaand aan de schietpartij van 12 juli 2003; of staat het letsel – naar de huidige stand van de wetenschap leert – daaraan in de weg?

De deskundige zou in zijn/haar onderzoek de herinneringen van [de kleindochter] aan andere details dan de gebeurtenissen die direct samenhangen met de bewezen verklaarde delicten moeten betrekken. Het gaat dan om herinneringen zoals die zijn opgetekend in het proces-verbaal van het studioverhoor en waarvan de juistheid in beginsel kan worden vastgesteld. De analyse van deze categorie van herinneringen kan licht werpen op de kwestie in welke mate zich bij [de kleindochter] inderdaad een krimp van de amnestische periode heeft voorgedaan.

2. Indien de nadere medische toets van [de kleindochter]s verklaringen voldoende reden geeft om te twifelen aan de soliditeit van haar verklaringen, acht de Commissie het wenselijk om onderzoek te laten doen naar [betrokkene 7] en daarbij na te gaan of zij inderdaad – zoals [betrokkene 6] beweert – een door [betrokkene 5] geschreven brief met een voor verzoeker ontlastende inhoud heeft gelezen. In dat vervolgonderzoek zou dan ook de vraag kunnen worden betrokken of [betrokkene 6] familie is van [betrokkene 12], met wie verzoeker op 12 juli 2003 zou hebben gebeld om hem te feliciteren met zijn verjaardag (zie noot 3 van het verzoekschrift) en die in het verzoekschrift wordt aangeduid als verzoekers beste vriend (verzoekschrift, p. 68). Voorts zou dit onderzoek de aard van de relaties tussen [betrokkene 5], de familie [van betrokkene 6] en verzoeker kunnen ophelderen.

¹⁴ De Commissie doelt daarbij op bijvoorbeeld de samenvattende notities van de forensisch arts Poettgens aan het politieteam (d.d. 11-12-2003) en aan de advocaat-generaal Faber (d.d. 28-10-2004). Dat de auteurs zich minder hebben kunnen verlaten op primaire medische documenten, maakt de Commissie op uit wendingen als: “Ook toediening van andere medicatie (...) kan niet worden uitgesloten.” (...) “waarvoor het gebruik van midazolam mogelijk werd voortgezet” (p. 5).

¹⁵ In een proces-verbaal van 12 juli 2003 schrijven Coolen en Den Hartog over een inschotopening in de linker slaap en een uitschotopening achter het rechter oor en een vermoedelijk diagonaal kogeltraject van links voor naar rechts achter. In zijn verslag van 11 december 2003 ten behoeve van het politieteam meldt de forensisch arts Poettgens een inschotopening aan de linker voorzijde en een uitschotopening aan de rechter voorzijde, wat op een heel ander traject duidt.

¹⁶ Bijvoorbeeld arts en forensisch rapporteur em. prof. dr. C. Jonker (VUmc).

3. Indien de medische toets van [de kleindochter]s verklaringen voldoende reden geeft om te twifelen aan de soliditeit van haar verklaringen, adviseert de Commissie om ook nader onderzoek te laten doen naar het door [betrokkene 9] bedoelde familielid van [de slachtoffers], met als doel om dit familielid – als de informatie van [betrokkene 9] correct is – te bevragen over zijn wetenschap van de gebeurtenissen van 12 juli 2003.

4. Onder diezelfde voorwaarde als hierboven, adviseert de Commissie voorts om – indien mogelijk - sporenonderzoek te laten verrichten naar hulzen die op de plaats delict zijn gevonden en die zich nog bij de regiopolitie Limburg-Zuid bevinden.

5. Naar aanleiding van een verzoek van de verdediging, heeft het gerechtshof tijdens de zitting van 4 december 2004 aanvullend (DNA)-onderzoek gelast, uit te voeren door *Independent Forensic Services* (IFS). Het betrof onder andere onderzoek van de tuinpoort aan de achterzijde van de woning van de slachtoffers. IFS heeft daarover op 27 februari 2005 gerapporteerd. Op de deur van de poort is een aanwijzing verkregen voor de aanwezigheid van een zeer geringe hoeveelheid bloed. De vlek is bemonsterd ten behoeve van een vergelijkend DNA-onderzoek (ACE479#IFS1); dit heeft geen DNA-profiel opgeleverd.

Het is de Commissie niet duidelijk (geworden) of dat spoor nog beschikbaar is. Indien dat het geval is, adviseert de Commissie om – bij voldoende twijfel aan de soliditeit van [de kleindochter]s verklaringen - na te gaan of met de huidige stand van wetenschap uit dit spoor thans wèl een DNA-profiel te vervaardigen is.

Tilburg, 6 februari 2014

C.J.C.F. Fijnaut,
voorzitter Adviescommissie afgesloten strafzaken